HUMANITA Plus 5/2006

Rómovia včera, dnes a zajtra

Od vzájomného porozumenia závisí veľa

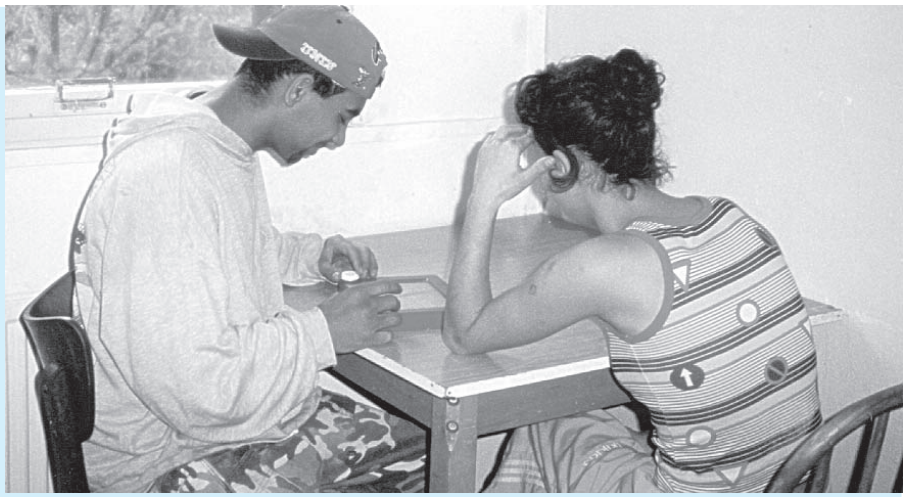

Mladí Rómovia v útulku Prístav v Banskej Bystrici sa snažia. Ako iní slušní mladí ľudia, aj oni sa chcú vzdelávať, v živote veľa dosiahnuť, hoci vyrástli v detskom domove a napriek existenčným ťažkostiam po odchode z detského domova do života.

Podľa niektorých ľudí sú mnohí slovenskí Rómovia neprispôsobiví. Vieme, že všade na svete sa nájdu dobrí, aj zlí, prispôsobiví i neprispôsobiví, charakterní i bezcharakterní ľudia, a to v každej krajine, či už na národnostne zmiešanom alebo etnicky rovnorodom prostredí. Je ale neoddiskutovateľné, že medzi Rómami na Slovensku je veľa dobrosrdečných, statočných ľudí milujúcich svoje deti a rodinu.

Medzi nimi sú výborní učitelia, naslovovzatí odborníci v niektorých tradičných remeslách, vynikajúci umelci: hudobníci, herci, tanečníci, výtvarníci. Je mimoriadne pozitívne, že aj medzi mladými Rómami je veľa skvelých, charakterovo čistých ľudí, ktorí sa vzdelávajú a chcú dosiahnuť niečo významné vo svojom živote. Ich rodičia poväčšine chcú pracovať, žiaľ, pracovných miest najmä na dedinách, kde žijú, je zväčša nedostatok, a to nielen z objektívnych príčin, ale aj kvôli predsudkom. Zmeniť predsudky voči Rómom sa snažia mnohé organizácie a viaceré z nich zastrešuje i Slovenská humanitná rada, napríklad: Kultúrne združenie národností a etník, ktoré tentoraz približujeme čitateľom v rubrike nášho časopisu Humanita: Predstavujeme.

O odstránenie predsudkov, diskriminácie sa usiluje vláda SR, mnohí verejní činitelia, aj Rómska tlačová agentúra, rómske noviny, rómske divadlo Romathan, skrátka všetci čestní, občania Slovenska bez ohľadu na národnosť.

Rómovia dnes, na rozdiel od minulosti, našťastie vedia, že sa nemajú čo hanbiť za svoj pôvod. A hoci pre Rómov nastal čas národného obrodenia, ich život kdesi v zapadnutej osade je stále veľmi ďaleko od strereotypu, akým žije slovenský občan, príslušník majoritnej spoločnosti v hociktorom meste Slovenska. Nie je naším cieľom analyzovať, prečo Rómovia z osád vzbudzujú niekedy nedôveru, ktorá sa, neraz skreslene, prejavuje v bulvárnych novinách ovplyvňujúcich verejnú mienku, ale aj vo viacerých oblastiach spoločenského života. Príloha časopisu – Humanita plus, však mala a má antibulvárny ráz. Na šestnástich stranách tentoraz prináša stále aktuálnu tému: „Rómovia včera, dnes a zajtra“ a s ňou aj snahu o objektívnosť a pravdivosť, konštruktívny postoj, porozumenie a toleranciu tam, kde v praxi chýba, a to v prospech všetkých. Veď, v budúcnosti aj od vzájomného porozumenia a tolerancie závisí kvalita života celej spoločnosti.

Mária Porubská
snímka: archív autorky

Čo zistil prieskum

Takmer polovica obyvateľov Slovenska prichádza do kontaktu s Rómami len na verejných priestranstvách, pričom osobne nepozná žiadneho príslušníka tohto etnika.

Vyplýva to z prieskumu verejnej mienky, ktorý si Asociácia pre kultúru, vzdelávanie a komunikáciu dala vypracovať v rámci kampane Žijeme spolu. Prieskum sa uskutočnil v máji minulého roka na vzorke 3 353 respondentov starších ako 14 rokov.

Viac ako tretina opýtaných (36 percent) má medzi Rómami známych, s ktorými však nie sú v pravidelnom kontakte. Pravidelne sa s nimi stretáva približne pätina Slovákov. Deväť percent má Róma za blízkeho suseda, päť percent respondentov s nimi pracuje a štyri percentá sa s nimi priatelia. Približne dve percentá majú Róma za príbuzného. Rómov vôbec nestretáva približne šesť percent obyvateľov Slovenska.

Téma rasovej problematiky nie je v slovenských domácnostiach príliš častá. Takmer v 40 percentách rodín sa tejto témy dotknú maximálne raz za rok. Raz za pol roka sa o tom hovorí v 18 percentách a raz za mesiac v 20 percentách rodín. Niekoľkokrát do týždňa sa o rasovej problematike hovorí v piatich percentách rodín. **(SITA)**

Z priorít úradu splnomocnenkyne vlády SR pre rómske komunity

Bývanie

Rómovia v Beniakovciach majú síce slušné bývanie, ale každoročne ich domovy ničia povodne. Naposledy prívalové dažde ničili ich príbytky v júni tohto roku. ***snímka:RPA***

Napriek tomu že spôsob života Rómov v osadách vychádza z ich kultúrno-historických koreňov a riadi sa vlastnými zvyklosťami, ktoré treba ako znak etnickej identity rešpektovať, nemožno obísť fakt, že na prahu tretieho tisícročia sa na území SR nachádzajú osady bez zabezpečenia základných životných podmienok akými sú pitná voda, rozvod elektrickej energie, či prístupová komunikácia.

Výsledky štatistického výskumu zachytené v „Ročnom výkaze o obytných zoskupeniach na nízkom sociokultúrnom stupni" ukazujú, že v SR sa nachádza celkovo asi 620 rómskych osád. Z toho 32 bez zdroja pitnej vody, 102 osád bez verejného rozvodu elektriny a k 53 osadám nie je vybudovaná miestna komunikácia. Väčšina obydlí v rómskych osadách nevyhovuje platným technickým ani hygienickým normám. Sú vybudované svojpomocne, bez stavebného konania a bez vysporiadania vlastníckych vzťahov k pozemkom. V osadách žije 128 tisíc obyvateľov, z toho 50 100 je detí do 15 rokov. Uvedený počet obyvateľov osád tvorilo 23 781 rodín žijúcich v 14 534 obydliach.

Jednou z možností ako alarmujúcu situáciu v oblasti bývania Rómov riešiť, je **Program podpory výstavby obecných nájomných bytov odlišného štandardu určených na bývanie občanov v hmotnej núdzi ako i technickej vybavenosti v rómskych osadách.** Na príprave tohto programu sa zúčastňujú odborní pracovníci Sekretariátu splnomocnenkyne vlády SR pre rómske komunity s Ministerstvom výstavby a regionálneho rozvoja. Tento program podpory bývania bol prijatý Uznesením vlády SR č. 335/2001. Na jeho realizáciu sú vyčlenené prostriedky v objeme 2 mld 470 mil. Sk. Podľa novely smernice č. 8/1999, ktorou sa určujú pravidlá pre poskytovanie dotácie na výstavbu nájomných bytov, môže obec získať až 80 % obstarávacej ceny nájomného bytu od štátu. Zvyšných 20 % nákladov si hradí priamo občan, ktorému bude byt slúžiť, a to najmä vlastnou prácou na stavbe. Významnou pomocou jednotlivým obciam a mestám je poskytovanie finančných prostriedkov na základe predkladania projektov na Sekretariát splnomocnenkyne vlády SR pre rómske komunity. Prostriedky sú na základe výberového konania poskytované z rozpočtovej kapitoly Všeobecná pokladničná správa - Projekty riešenia problémov rómskej komunity a Sociálne a kultúrne potreby rómskej komunity.

Pre úspešnú realizáciu výstavby nájomných obecných bytov odlišného štandardu odborní pracovníci Sekretariátu splnomocnenkyne vlády SR zorganizovali v spolupráci s Ministerstva výstavby a regionálneho rozvoja pracovné stretnutia v krajoch Banská Bystrica, Prešov a Košice. Poskytujeme konzultácie primátorom a starostom obcí, ktorí pripravujú projekty výstavby bytov. S cieľom zhromaždiť čo najviac údajov o rómskych osadách s dôrazom na prípravu výstavby nájomných bytov uskutočňujeme pravidelné služobné cesty do všetkých krajov SR.

Už sa realizovala výstavba nájomných bytov v Nálepkove, Sp. N. Vsi, Fiľakove, v Egreši, Rimavskej Seči a ďalších obciach. Pracovníci Sekretariátu po návšteve v týchto obciach konštatovali, že nájomníci svoje byty udržiavajú k všeobecnej spokojnosti

Podporujeme bytovú výstavbu a jej prepojenie na tvorbu pracovných miest, ochranu životného prostredia s uplatňovaním osobnej účasti Rómov na prestavbe vlastnej osady. Oživením bytovej výstavby sa zníži nezamestnanosť a tým aj výdavky v sociálnej sfére. Nezanedbateľná je aj skutočnosť, že výstavba bytov sa realizuje v rozhodujúcej miere z domácich materiálov a poskytnuté prostriedky na výstavbu bytov sa štátu čiastočne vrátia vo forme daňových odvodov stavebných a priemyselných podnikov, ktoré sa výstavby bytov zúčastnia.

(skrátené)

Zdroj:
www.vlada.gov.sk/orgovanova/byvanie.html

Po povodniach v Beniakovciach Rómovia vysúšajú premočené zariadenia svojichdomácností.

Rómsky jazyk

Pravlasťou Rómov je stredná India. Rómsky jazyk teda patrí, prirodzene, do skupiny indoeurópskych jazykov a predstavuje zároveň jeden z najdôležitejších prvkov vedomia rómskeho etnika. Prenášal sa najmä ústnym podaním. Bol a je jazykom Rómov a prostredníctvom neho sa Rómovia dohovoria všade na svete, aj keď komunikujú odlišnými dialektmi. Historické porovnávacie, antropologické a predovšetkým jazykovedné štúdie potvrdili indický pôvod Rómov, ako aj úzke vzťahy rómčiny s niektorými novoindickými jazykmi, predovšetkým s hindštinou.

V Slovenskej republike došlo ku kodifikácii rómskeho jazyka v roku 1971, keď jazyková komisia pri vtedy existujúcom Zväze Cigánov Rómov na Slovensku (1969 - 1971) prijala záväznú normu slovenského dialektu rómčiny. Vychádzalo sa z pravopisných zvyklostí a princípov slovenčiny.

Jazyková komisia pri Úrade splnomocnenkyne vlády SR pre rómske komunity má dlhodobú úlohu pripraviť podmienky pre rekodifikáciu rómskeho jazyka. Jej členmi sú experti z radov Rómov, SAV, MŠ SR, MK SR: PhDr. Anna Rácová – SAV, kabinet orientalistiky, romologička, PhDr. Anna Koptová – Nadácia Dobrá rómska víla Kesaj, prekladateľka, novinárka, Mgr. Ingrid Lukáčová – Stredná umelecká škola Košice, vyučuje rómsky jazyk, Mgr. Emil Samko – odborný asistent Univerzity Konštantína filozofa v Nitre, PaeDr. Adam Gejza – riaditeľ Strednej umeleckej školy Košice, Mgr. Dezider Banga – publicista, vydavateľ, spisovateľ a novinár, PhDr. František Godla – riaditeľ gymnázia, prekladateľ a publicista v rómskom jazyku, PhDr. Viliam Zeman – Sekretariát splnomocnenkyne vlády, publicista, prekladateľ, odborný asistent Univerzity Konštantína filozofa v Nitre. Pracovná porada uvedenej jazykovej komisie dospela k jednoznačnému odporúčaniu, aby sa za základ kodifikácie rómskeho jazyka považoval východoslovenský dialekt – Východoslovenská rómčina. Ako hovorový jazyk ju používa približne 85 percent Rómov na Slovensku.

Pre formálne uskutočnenie rekodifikácie rómskeho jazyka treba vydať pravidlá gramatiky rómskeho jazyka a samostatný rómsko - slovenský slovník najčastejšie používaných slov v rómskom jazyku. Základom gramatiky bude učebnica slovenskej rómčiny autorky H. Šebkovej Romaňi čhib.

V súčasnosti prebieha experimentálna verifikácia efektívnosti kurikula rómskeho jazyka a literatúry na základných a stredných školách. Predmetom experimentálneho overovania bude: navrhnúť, overiť a predložiť na schválenie obsah vyučovania rómskeho jazyka a literatúry ako štandardného vyučovacieho predmetu pre základné a stredné školy.

Vzhľadom na skutočnosť, že výstupom experimentu budú aj Pravidlá gramatiky rómskeho jazyka, samostatný rómsko - slovenský slovník najčastejšie používaných slov v rómskom jazyku a mnohé odborné texty, predpokladáme oficiálne vyhlásenie rekodifikácie rómskeho jazyka na jeseň roku 2006.

Zdroj:
PhDr. Viliam Zeman
a www.vlada.gov.sk/orgovanova/romsky jazyk

Vzdelávanie

Od ustanovenia splnomocnenkyne vlády SR pre rómske komunity do funkcie, sa v oblasti vzdelávania uskutočňuje monitoring súčasného stavu vzdelávania Rómov na základe existujúcich dokumentov, analýz a priamych návštev rôznych vzdelávacích inštitúcií, komunitných centier a dialógov s rôznymi rómskymi subjektami.

Vo vzťahu k rómskej menšine sledujeme podmienky, rozsah a obsah výchovy a vzdelávania v školách, školských zariadeniach, indikátory plnenia povinnej školskej dochádzky, organizáciu výchovy a vzdelávania, postavenie rómskych žiakov a rodičov v tomto systéme, možnosti celoživotného vzdelávania v rámci sústavy škôl a školských zariadení prípadne ďalšie možnosti.

Náš monitoring sa orientuje na prieskum existujúcich pracovných materiálov Ministerstva školstva SR, pedagogickej dokumentácie vybraných škôl, na výstupy experimentálnych overovaní povolených Ministerstvom školstva SR, vzdelávacích programov neziskových organizácií a na činnosť rómskych organizácií.

Na základe zistených údajov v analógii s medzinárodnými dokumentmi, ktoré obsahujú opatrenia na ochranu a posilnenie práv národnostnej menšiny, sme vytvorili **logický koncept zlepšenia systému vzdelávania rómskej menšiny.**

Zároveň v spolupráci s neziskovým sektorom sme iniciovali **vznik integrovaných komunitných modelov vzdelávania** so spojením formálnej - školskej a neformálnej - komunitnej činnosti.

V rámci kompetencie nášho úradu chceme zabezpečiť, aby nový školský zákon poskytol dostatočný legislatívny priestor na realizáciu určitých preventívnych opatrení a dostatok možností na intervenčné zásahy priamo do profilu škôl a školských zariadení.

Naším cieľom je: umožniť existenciu rozličných foriem predškolských zariadení prístupných nielen pre deti, ale aj rodičov, s možnosťou učiť sa rodičovstvu už pred narodením dieťaťa, zmeniť profil existujúcich škôl a zariadení, celkovú organizáciu výchovy a vzdelávania, otvoriť systém špeciálnych základných škôl, s možnosťou reintegrovať žiakov špeciálnych základných škôl do základných škôl na základe reálne dosiahnutých výsledkov, s aplikáciou vhodných techník na rozvoj individuálneho potenciálu žiaka, vytvoriť flexibilné, kultúrne primerané učebné prostredie pre žiaka a rodiča a využiť fyzickú a profesionálnu kapacitu existujúcich škôl a školských zariadení na popoludňajšie a víkendové vzdelávacie aktivity pre deti, mládež a dospelých a tak uplatniť nevyužitý zdroj rómskej rodičovskej verejnosti v priamom výchovno-vzdelávacom procese a v mimoškolských aktivitách chceme implementovať multikultúrnu a protipredsudkovú výchovu do výchovy a vzdelávania, do interakcie žiakov, pedagogických pracovníkov a rodičov s aplikáciou metód učenia orientovanou na žiaka. Pomocou finančných prostriedkov PHARE chceme dosiahnuť vytvorenie Národného Centra pre rómske vzdelávanie ako záruku kvality a zlepšenia situácie v tejto oblasti.

(skrátené)
www.vlada.gov.sk/orgovanova/vzdelavanie

Pozvánka:

Výstava o histórii, živote a kultúre Rómov

Príbeh detí vetra je názov výstavy o histórii, kultúre a živote Rómov, ktorá spestruje stálu expozíciu Múzea kultúry Chorvátov na Slovensku v Devínskej Novej Vsi.

Prostredníctvom fotografií a písomných dokumentov na 27 paneloch získa návštevník informácie o ich putovaní z indickej pravlasti do rôznych kútov Európy, aj na území Slovenska. Spozná obydlia usadlých i kočovných Rómov, stravovanie, spoločenské a rodinné vzťahy – svadbu, narodenie, smrť, vieru aj vplyv politických zmien v krajine od roku 1918 po súčasnosť. Pri vstupe návštevníka privíta figurína v tradičnom rómskom odeve a rôzne výrobky kováčskeho umenia.

Výstava potrvá do 5. septembra 2006 a pripravilo ju Múzeum kultúry Rómov na Slovensku s občianskym združením jeho Klubu priateľov. Novozriadené múzeum v Devínskej Novej Vsi patrí pod Slovenské národné múzeum a sídli na Istrijskej ulici č. 68. Je otvorené v pondelok až piatok od 10. do 16. hodiny. Návštevníci Bratislavy môžu k nemu pricestovať autobusmi MHD č. 20, 21 a 28.

TASR

Výchova umením priniesla úspechy detí z Materskej školy na Luniku IX

V tomto roku sa deti z Materskej školy na Luniku IX zúčastnili na vyhodnotení súťaže výtvarnej tvorivosti detí predškolského veku na tému Detské ihrisko a hry mojich snov, ktorá sa konala pod záštitou Nadácie Silvie Gašparovičovej, manželky prezidenta SR.

Patronát nad súťažou mal prezident Fóra pedagogiky 2006 Milan Zeman, uviedla riaditeľka MŠ na Luniku IX Anna Klepáčová a dodala:

„Takáto súťaž výtvarných prác sa konala prvýkrát, v budúcnosti ju bude Fórum pedagogiky organizovať každoročne“. K súťaživosti detí MŠ podľa Anny Klepáčovej dopomohol grant realizovaný v škôlke z grantového programu Cow Parade 2005.

Nadácia pre deti Slovenska týmto grantom podporila projekt zameraný na arteterapiu – výchovu umením v materských školách pre integrované deti. „Výsledky projektu sa dostavili vo forme viacerých víťazstiev detí vo výtvarných súťažiach,“ dodáva Anna Klepáčová. Z Košíc získala ocenenie Materská škola na Luniku IX ako jediná z materských škôl, jedno z ocenení si odnieslo aj detské centrum pri Detskej fakultnej nemocnici na Triede SNP 1 v Košiciach.

Rómska tlačová agentúra (RPA)

Nezamestnaní Rómovia môžu cestovať do zahraničia ako dobrovoľníci

V rámci projektu EQUAL niektoré agentúry podporovaného zamestnávania (APZ) organizujú stáže pre mladých nezamestnaných Rómov, ale aj nerómov v zahraničí.

Pre Rómsku tlačovú agentúru (RPA) to uviedol manažér APZ Somotor Yves Nicolas Ogou. „Sme jednou z agentúr, ktorá dostala ponuku realizovať zahraničné stáže a vyberať záujemcov. Záujem zo strany nezamestnaných mladých ľudí je veľký,“ informoval Ogou.

Agentúra podporovaného zamestnania Somotor od polovice mája organizuje ich jazykovú prípravu. Stáže sa začali v júli a pokračujú v auguste tohto roku. Vycestovať by sa podľa Ogoua malo do Nemecka, Rakúska, Talianska, kde väčšinou sídlia partnerské organizácie pracovných agentúr pôsobiacich na Slovensku. „Je to dobrá príležitosť, pretože nezamestnaní zo Slovenska sa tam stretnú s nezamestnanými z iných krajín, získajú iný pohľad na život a riešenie svojich existenčných problémov, pričom niektorí z nich budú mať možnosť prvýkrát v živote odísť z prostredia svojej komunity,“ vyhlásil Ogou.

Na Slovensku je v súčasnosti evidovaných vyše 30 agentúr podporovaného zamestnávania, na východe republiky aktívne pracujú v Kežmarku, Spišskej Novej Vsi, Somotore a vo Vranove nad Topľou. Túto aktivitu vyvíja aj APZ vo Vranove nad Topľou. Dvaja záujemcovia môžu ísť do Talianska a jeden do Česka. V Taliansku by pracovali ako dobrovoľníci na environmentálnych projektoch a v Česku – v Brne by pracovali v rómskom múzeu. Jazyková príprava, ubytovanie, strava a vreckové je hradené. Podľa riaditeľa APZ Vranov nad Topľou Ľuboša Sopoligu, neskôr budú ponuky aj do iných štátov a naopak dobrovoľníci zo zahraničia budú môcť prísť do rómskych komunít, ak sa pre nich pripraví zmysluplná práca.

V prípade záujmu môžete kontaktovať Agentúru podporovaného zamestnávania, n. o., Námestie slobody č. 5, 093 01 Vranov nad Topľou, telefónne číslo je 057/446 3101.

Rómska tlačová agentúra (RPA)

O Dekáde inklúzie Rómov

Snaha o zlepšenie postavenia Rómov na Slovensku a ich začlenenie sa do spoločnosti je jednou z priorít Dekády inklúzie Rómov, ku ktorej pristúpila Slovenská republika vlani.

Dekáda sa zameriava na zlepšenie situácie Rómov vo vzdelávaní, zamestnanosti, zdraví a bývaní. Konkrétne aktivity sú rozvrhnuté v Národnom akčnom pláne SR, schválenom začiatkom roka 2005.

Národný akčný plán

„Prenos informácii o Národnom akčnom pláne – Dekáda inklúzie Rómov na úroveň samospráv, sa zabezpečuje prostredníctvom pracovníkov regionálnych kancelárií Úradu splnomocnenkyne vlády SR pre rómske komunity. Sprostredkovávajú informácie o jednotlivých cieľoch Dekády na pracovných rokovaniach so zástupcami samospráv a informujú ich, ako možno riešiť problematiku rómskych komunít. Oboznamujú ich so všetkými nástrojmi a projektmi, ktorých cieľom je zlepšiť sociálne postavenie Rómov v spoločnosti. Pri príležitosti naštartovania Dekády inklúzie Rómov sme starostom, primátorom miest a osobám, ktoré sa aktívne podieľajú na riešení rómskej problematiky, zaslali brožúru o potrebe a cieľoch Dekády," informovala Iveta Duchoňová z Úradu splnomocnenkyne vlády SR pre rómske komunity v Bratislave. Podľa vyjadrenia regionálnej koordinátorky kancelárie Úradu splnomocnenkyne vlády SR pre rómske komunity v Košiciach, Evy Tkáčikovej, pracovníci úradu poskytujú informácie o Dekáde samosprávam popri monitoringu stavu bývania a vzdelanostnej úrovne Rómov v Košickom kraji. „Pri návštevách v obciach odporúčame samosprávam preštudovať si Akčný plán dekády inklúzie Rómov. Ak nemajú možnosť, ako sa k informáciám dostať, potrebný materiál im poskytneme," uviedla Tkáčiková.

Prvoradé informácie

Regionálna kancelária v Prešove považuje poskytovanie informácií samosprávam o cieľoch Dekády za prvoradé. Podľa slov regionálneho koordinátora Stanislava Cinu sú pre samosprávy dôležité konkrétne projekty na zlepšenie postavenia Rómov v danej obci. „Pokiaľ ide o vzdelanie, snažíme sa informovať a pomôcť samosprávam pri konkrétnych programoch, ako sú štipendiá, ktoré motivujú Rómov k vyššiemu vzdelaniu, informujeme ich o možnostiach získania dotácií na výstavbu bytov nižšieho štandardu pre Rómov. Domnievam sa, že bývanie úzko súvisí so zdravím, preto v súčasnosti spolupracujeme pri realizácii projektu deratizácie 28 rómskych osád v Prešovskom kraji. Zamestnanosť je podľa môjho názoru najdôležitejšou časťou Dekády, úzko súvisí so vzdelaním, preto sa zatiaľ rieši najťažšie," uviedol Stanislav Cina. Ako dodal, pracovníci úradu musia poznať predstaviteľov samospráv vo svojom kraji a komunikovať s nimi o akýchkoľvek projektoch týkajúcich sa riešenia rómskej problematiky, preto v súčasnosti navštevujú jednotlivé obce v Prešovskom kraji.

Pranie v potoku v rómskej osade Krátky rad.

O čom viacerí starostovia nevedia

Starosta obce Drahňov, v okrese Michalovce, Tibor Jasovský nemá informácie o Dekáde inklúzie Rómov. Ako uviedol pre RPA, „dosiaľ som sa s tým nestretol, nemám o Dekáde žiadne informácie, neviem, čo to je a čo z toho vyplýva pre samosprávu našej obce." Starosta zároveň dodal, že by privítal bližšie informácie, či už písomné alebo formou nejakého stretnutia. V obci Drahňov pritom žije 1 200 obyvateľov, z toho je približne 650 rómskeho pôvodu. S Dekádou inklúzie Rómov sa údajne nestretli ani oslovené samosprávy v okrese Poprad. „Viem, čo je inklúzia a dekáda, ale netuším, čo znamená pojem Dekáda inklúzie Rómov. Zatiaľ som o tom nikde nepočul ani ma o tom nikto neinformoval," reagoval na otázku RPA starosta obce Švábovce v okrese Poprad Ján Mlynár. „To, čo našim Rómom neustále zdôrazňujem a čo Rómovia naozaj potrebujú, je vzdelanie. Neviem, čo v tomto smere vláda v spomínanom projekte mieni riešiť, ale určite to netreba zanedbať. Rovnako ako bývanie. Myslím si, že ostatné si potom vedia zariadiť aj sami," skonštatoval starosta Ján Mlynár. V obci Švábovce žije 1075 obyvateľov, z toho 330 je rómskeho pôvodu.

Rovnako je na tom aj starosta obce Spišské Bystré Martin Lavko. „Niekde som to zachytil, ale nemám o tom žiadne informácie, čo ma teraz dosť mrzí. Myslím si, že tí, ktorí majú za úlohu o tomto projekte informovať, by mali svoju prácu vykonávať zodpovednejšie ako doteraz. V konečnom dôsledku na to doplácajú stále len obce a ich občania. Neviem síce, ako bude vláda v tomto nadnárodnom projekte pokračovať, ale ak to pôjde takto ďalej, tak desať rokov asi bude málo na to, aby sa niektoré vytýčené ciele v projekte splnili. A ktovie, či sa o tom dovtedy niečo už dozvieme," vyhlásil Lavko. V obci Spišské Bystré žije 2 370 obyvateľov, z toho 202 je rómskeho pôvodu.

Záväzok viacerých európskych krajín

Dekáda začleňovania rómskej populácie 2005 – 2015 je politický záväzok vlád Bulharska, Chorvátska, Českej republiky, Maďarska, Macedónska, Srbska a Čiernej Hory, Rumunska a Slovenska. Vlády týchto štátov budú prispievať do Trustového fondu medzinárodnej iniciatívy. Slovenský príspevok má plynúť z rezervného fondu vlády, pričom nekladie zvýšené požiadavky na štátny rozpočet a na ostatné zložky verejnej správy. Cieľom Dekády je zrýchliť postup pri zlepšovaní životných podmienok Rómov aj tým, že zabezpečí ich začleňovanie do rozhodovacieho procesu vo všetkých oblastiach, ktoré sa ich bezprostredne týkajú. Členkou Riadiaceho výboru iniciatívy je aj splnomocnenkyňa vlády SR pre rómske komunity Klára Orgovánová.

Rómska tlačová agentúra (RPA)

Nová rómska generácia ponúka spoluprácu

Mladá generácia je jedným z najväčších zdrojov a bohatstiev každej spoločnosti. Akým spôsobom si bude toto bohatstvo spoločnosť chrániť a pristupovať k nemu, takú budúcnosť si zaslúži...

Také je krédo Občianskeho združenia s názvom Nová Rómska Generácia, ktoré združuje ľudí pôsobiacich v štátnej a verejnej správe, ale aj mimovládnych organizáciách na celom Slovensku, ktorých spája spoločný cieľ: vybudovať multikultúrnu spoločnosť usilujúcu sa o humanizáciu a demokratizáciu spoločenského života a o inklúziu sociálne vylúčených skupín so zameraním na rómske spoločenstvo. Z jej dokumentov, ktorými oslovila súčasnú vládu a ktorý predstavila ako výzvu, vyberáme:

Vítame skutočnosť, že všetky parlamentné strany venovali vo svojich volebných programoch pozornosť riešeniu rómskej problematiky. Z pozície rómskych a pro-rómskych aktivistov a mimovládnych organizácií ponúkame spoluprácu a veríme, že tak dokážeme zúročiť svoje dlhodobé skúsenosti v prospech najzraniteľnejšej časti slovenskej spoločnosti – v prospech ľudí žijúcich v marginalizovaných rómskych osídleniach.

Ako skupina odborníkov so skúsenosťami s prácou so segregovanými rómskymi osídleniami sme presvedčení, že na dosiahnutie pozitívnej systémovej zmeny je nevyhnutné :

- Pozorne monitorovať dodržiavanie ľudských práv a v prípadoch ich porušovania vyvinúť maximálne úsilie smerujúce k náprave.
- Navrhnúť novelizáciu zákona o rovnakom zaobchádzaní, v ktorej sa zakotví možnosť prijímania dočasných vyrovnávacích opatrení tak, aby boli v súlade s Ústavou SR. Venovať osobitnú pozornosť postaveniu rómskych žien a vyvíjať kroky zamerané na zlepšenie ich situácie.
- Posilniť súčasné inštitucionálne zabezpečenie problematiky sociálne vylúčených rómskych komunít tak, aby sa dosiahla efektívna koordinácia a finančné riadenie všetkých štátnych intervencií smerujúcich do rómskych osídlení.
- Pokračovať vo výstavbe nájomných bytov so zapájaním budúcich užívateľov vo fáze plánovania i realizácie.
- Riešenie bytovej situácie rozšíriť o nové flexibilnejšie formy, ktoré reálne prispejú k integrácii do spoločnosti.

Signatári výzvy vláde Slovenskej republiky na spoluprácu z Novej rómskej generácie.

- Výstavbou nepodporovať segregáciu.
- Prijať definíciu sociálneho bývania.
- Podporovať rozvoj a dostupnosť predškolskej výchovy.
- V rámci reformy vzdelávania presadzovať úplnú integráciu žiakov so zvláštnymi vzdelávacími potrebami.
- Podporovať a zefektívňovať overené nástroje na všetkých stupňoch vzdelávacieho procesu do školských osnov zapracovať dejiny a kultúru Rómov ako súčasť slovenských reálií.
- V oblasti sociálnej politiky systematicky podporovať komunitný rozvoj, terénnu sociálnu prácu a vytvárať ďalšie lokálne verejné služby prispievajúce k sociálnej inklúzii.
- Vyhodnotiť a zefektívniť projekty verejného, neziskového a súkromného sektora zamerané na aktivizáciu dlhodobo nezamestnaných.
- Prijať špeciálne opatrenia na podporu zamestnávania Rómov vo verejnom sektore, ako aj v súkromných spoločnostiach.

V spojitosti s programovým vyhlásením vlády SR člen koordinačného tímu výzvy Peter Pollák uvádza: „Vítame skutočnosť, že vláda naďalej považuje riešenie rómskej problematiky za svoju prioritu. V programovom vyhlásení sa vláda zaviazala, že na naplnenie tejto priority a jej realizáciu bude podporovať všetky rozvojové programy s cieľom zlepšovať život Rómov a integráciu rómskej komunity do spoločnosti pri efektívnom a cielenom využívaní finančných zdrojov do oblasti vzdelávania, kultúry, zdravotnej a sociálnej starostlivosti, infraštruktúry a bývania. Zároveň vidíme pozitívny posun vpred v tom, že Vláda SR odmieta tvrdenia, že prehlbovanie chudoby je výlučne výsledkom zlyhania občana."

Signatári:
Občianske združenie (OZ) Nová Rómska Generácia, Nadácia Milana Šimečku, Centrum pre výskum etnicity a kultúry a ďalšie rómske OZ.

Nová rómska generácia víta skutočnosť, že program vlády obsahuje napríklad podporu integrácie znevýhodnených skupín do zamestnania zapojením nízko kvalifikovaných dlhodobo nezamestnaných osôb do zamestnania a poskytovaním vyrovnávacej dávky. Vláda v programe taktiež navrhuje určitú kontinuitu v efektívnych nástrojoch riešenia problematiky Rómov, ako napríklad v oblasti terénnej sociálnej práce a zadefinovania pojmu sociálne bývanie. „Sme radi, že vláda sa zaväzuje politiku podpory zamestnanosti presadzovať s dôrazom na zabezpečenie princípov rovnosti príležitostí, pri dôslednom zabezpečovaní zákazu akejkoľvek diskriminácie. Je pre nás dôležité, že vláda vyhlásila v programe vlády permanentne bojovať proti všetkým formám rasovej, etnickej, náboženskej a politickej neznášanlivosti. Ďalej pevne veríme, že povinná predškolská dochádzka sa na základe programu stane skutočnosťou aj v rómskych komunitách," zdôraznil Štefan Šarkőzy, ďalší člen kordinačného výboru výzvy.

pripravila: mš
snímka: autorka

Podarí sa odstrániť diskrimináciu Rómov na trhu práce?

Tohto roku sa v Bratislave s podporou Európskej komisie uskutočnila konferencia, ktorú zorganizovalo Európske centrum pre práva Rómov so sídlom v Budapešti a Nadácia Milana Šimečku. Z konferencie vyplynuli skutočnosti, ktoré nemožno podceňovať.

Existujú vážne zistenia, že diskriminácia spôsobuje systémové vylúčenie značnej skupiny Rómov v produktívnom veku z trhu práce. Nedávny výskum Európskeho centra pre práva Rómov, ktorý sa realizoval v Bulharsku, Českej republike, Maďarsku, Rumunsku a na Slovensku, preukázal, že dve tretiny Rómov majú skúsenosť s diskrimináciou v prístupe k zamestnaniu. Často pritom ide o priame odmietnutie zamestnať uchádzača o prácu z dôvodu etnickej príslušnosti. Na Slovensku sa navyše ukázalo, že zamestnaní Rómovia vnímajú vážne obmedzenia svojich pracovných možností. Tento jav redukuje pracovné príležitosti výlučne na výkon služieb v prospech iných Rómov (napr. sociálna práca v rómskych komunitách, rómsky asistent učiteľa a podobne). Nedostatok kvantitatívnych dát o situácii Rómov v oblasti zamestnanosti je hlavnou prekážkou rozvíjania vhodných stratégií ich integrácie do pracovného trhu, ako aj vyhodnocovania úspešnosti takýchto stratégií. Zástupca Generálneho riaditeľstva Zamestnanosti, sociálnych vecí a rovnosti príležitostí Európskej komisie Álvaro Oliveira potvrdil, že zber etnicky členených dát z rôznych oblastí, vrátane zamestnanosti, je kľúčovým predpokladom efektívnej politiky sociálnej inklúzie a nie je v rozpore s právnymi normami Európskej únie.

Schválenie antidiskriminačného zákona, ktorý zohľadňuje príslušné smernice EÚ, poskytlo významný nástroj na boj proti diskriminácii. Samotná legislatíva však nepostačuje na riešenie problému masívneho vylúčenia Rómov z trhu práce. Klára Orgovánová, splnomocnenkyňa vlády pre rómske komunity zdôraznila, že je nevyhnutné, aby sa na úrovni vlády realizovali vyrovnávacie opatrenia s cieľom napraviť súčasnú situáciu a pomôcť skupinám Rómov, ktorí sú obzvlášť znevýhodnení absolútnym vylúčením zo všeobecného spoločenského a politického života. Taktiež vyjadrila poľutovanie nad tým, že bývalá vláda neakceptovala niektoré opatrenia navrhnuté jej úradom, vrátane uprednostňovania firiem zamestnávajúcich Rómov pri verejnom obstarávaní, či poskytovania finančných stimulov takýmto zamestnávateľom.

Ako pozitívny príklad proaktívneho prístupu v boji proti diskriminácii na trhu práce bol prezentovaný severoírsky model z roku 1989 – Fair Employment and Treatment Order, ktorý zaviedol zákonnú povinnosť pre zamestnávateľov presadzovať rovnosť príležitostí. Hoci antidiskriminačná legislatíva platila v Severnom Írsku desať rokov, nemala badateľný dosah na odstránenie masovo rozšírenej diskriminácie katolíkov v oblasti zamestnanosti. Po prijatí spomínaného modelu musia firmy každoročne zaslať Komisii pre rovnosť výkaz o zamestnancoch rozdelených podľa vierovyznania (katolíci, protestanti) a rodu (muži, ženy). Okrem týchto výkazov sú firmy povinné uskutočniť raz za tri roky celkovú analýzu štruktúry jej zamestnancov. Ak sa pritom preukáže, že buď katolíci alebo protestanti nemajú alebo pravdepodobne nebudú mať spravodlivé zastúpenie v niektorej spoločnosti, môže firma dobrovoľne prijať vyrovnávacie opatrenia alebo jej takúto povinnosť môže uložiť Komisia pre rovnosť.

Na nevyhnutnosť zapojenia sa samotných podnikateľských subjektov do riešenia masívneho vylúčenia Rómov z trhu práce upozornila Susanne Milcher z Regionálneho centra UNDP v Bratislave. Nedávny prieskum uskutočnený spoločnosťou Ernst & Young medzi podnikateľmi v Maďarsku, Českej republike a na Slovensku lepšie zdokumentoval náklady a prínosy spojené so zamestnávaním Rómov, ako aj negatívne dôsledky vyplývajúce z dlhodobého praktizovania diskriminácie Rómov zo strany zamestnávateľov. Cieľ prieskumu je iniciovať dialóg so zamestnávateľmi v strednej a východnej Európe o možnostiach boja proti diskriminácii Rómov. Hoci tento prieskum obsahuje aj pozitívne príklady zamestnávania Rómov, je zrejmé, že od mnohých zamestnávateľov, či už verejných alebo súkromných, nemožno očakávať, že dobrovoľne začnú uplatňovať politiku diverzity smerujúcu k náprave dlhodobej exklúzie Rómov z trhu práce. Práve preto je nevyhnutné, aby kľúčové kroky podnikla vláda. Ako dôkaz tohto tvrdenia možno spomenúť prax niektorých súkromných firiem, ktoré sa pri svojej činnosti v západnej Európe cítia byť viazané politikou diverzity, no pri podnikaní v strednej a východnej Európe úplne opomínajú tento záväzok a nasledujú príklad lokálnych firiem v zmysle nezamestnávania Rómov. Slovenská vláda, ako aj ďalšie vlády v regióne, majú hlavnú zodpovednosť za vytvorenie právneho rámca, ktorý by motivoval zamestnávateľov uplatňovať politiku rovnosti príležitostí a sankcionoval nedodržiavanie takejto politiky.

Savelina Danová, Ladislav Oravec
Európske centrum pre práva Rómov, Nadácia Milana Šimečku
(Zo Záverov z konferencie Eliminácia diskriminácie Rómov na trhu práce)

O lokálnych aktivitách: S Rómami žiť budeme. Ide o to, ako...

My v Nadácii Milana Šimečku sme presvedčení, že iba aktívnym zapojením Rómov v komunitách, načúvaním ich názorom a vytváraním zázemia pre lokálne aktivity je možné dosiahnuť výsledky, ktoré budú úspešné, efektívne a udržateľné. Preto naša nadácia podporuje lokálne iniciatívy, buduje mosty medzi miestnymi a národnými aktérmi a obhajuje práva Rómov rôznymi prostriedkami na všetkých úrovniach.

O výchove k ľudským právam, ktorá je ľudským právom

Desaťročia totalitných režimov sa odrážajú aj na súčasnej podobe demokracie na Slovensku, ktorá je stále veľmi krehká. Nadácia Milana Šimečku verí, že iba aktívni a uvedomelí jednotlivci môžu meniť spoločnosť, a preto presadzujme, aby sa témy ako ľudské práva, demokratické občianstvo a multikulturalizmus stali súčasťou všetkých foriem a stupňov vzdelávacieho systému. Preto sa od počiatku venujeme tréningom pre učiteľov a žiakov, vývoju inovovaných metód vzdelávania a učebných materiálov.

Nadácia Milana Šimečku

Tradícia a zdravie Rómov

Je známe, že prístup Rómov k zdravotnej starostlivosti je horší ako u ostatného obyvateľstva. Je to podmienené aj horšou vzdelanostnou úrovňou rómskeho obyvateľstva, ktorá negatívne ovplyvňuje jej vnímanie zdravia a zdravotnej starostlivosti ako takej.

Predovšetkým medzi Rómami z osád tento stav negatívne ovplyvňuje aj vzdialenosť osád od mestských oblastí. V niektorých výskumoch, ktoré sa v tomto smere uskutočnili v prostredí rómskych komunít na vidieku, sa zistilo, že obyvatelia väčšiny osád to nevnímajú ako problém. Na zlú zdravotnú starostlivosť sa však sťažujú obyvatelia tých oddelených komunít, ktoré žijú na lepšej sociálno-ekonomickej úrovni. Neschopnosť obyvateľov osád určiť závažnosť ochorenia či úrazu spôsobuje zhoršenie komunikácie medzi zdravotníckymi pracovníkmi a Rómami. Nemalou mierou sa na celkovej zlej komunikácii medzi oboma partnermi podieľa aj zlá infraštruktúra v blízkosti rómskych sídel. Často chýbajú cesty, čo komplikuje prácu záchranárom najmä v zimnom období. Veľkou komplikáciou sa stali poplatky za poskytované zdravotné služby. Uvádzané prekážky boli a sú často dôvodom, prečo Rómovia prichádzajú na ošetrenie neskoro.

Čo zapríčiňuje zlý zdravotný stav

Nemalou mierou sa pod zlý zdravotný stav rómskej populácie podpisujú aj zlé stravovacie návyky rómskej komunity. Sčasti je to výsledok tradičného prístupu k životu, vo veľkej miere však aj výsledok zlých sociálno-ekonomických podmienok. Tradičná rómska kuchyňa preferuje mastné jedlá, mäso horšej kvality, múčne jedlá a takmer vôbec neobsahuje ovocie a zeleninu. Vyplynulo to však zo spôsobu života marginalizovaných rómskych komunít. Tie sa po celé storočia živili zvyškami, ktorými ich obdarovali bohatší obyvatelia lokalít, kde žili a ktorými putovali. Rómovia si nerobili zásoby potravín a v dôsledku kočovného spôsobu života sa nevenovali chovu domácich zvierat ani farmárčeniu. Táto situácia sa výrazne nezmenila ani po usadení sa Rómov, čo v našich podmienkach predstavuje viac než tri storočia. Hoci v ostatných rokoch sa na Slovensku uskutočňuje viacero projektov zameraných na podporu samozásobovania rómskych komunít (pestovanie zeleniny, zemiakov, chov kôz a ošípaných), posun súčasného stavu k zlepšeniu je len málo viditeľný.

Pomoc deťom v rómskej osade v Plaveckom Štvrtku.

Osobitným fenoménom podporujúcim nezdravý spôsob života Rómov je kult krásy a vážnosti, ktorý v komunite prevažuje. Autorita v komunite je často viazaná na vonkajší výzor jedinca. V prípade oboch pohlaví majú väčšiu autoritu jedinci silnejšej postavy, hoci sa situácia v mladších vekových kategóriách približuje viac bežnému vnímaniu krásy. Aj to je jedna z príčin, prečo je obezita dodnes fenoménom v rómskej komunite a predstavuje vyššie zdravotné riziko ako u ostatného obyvateľstva. Pokúsili sme sa prerátať, koľko by súčasná rodina potrebovala na zabezpečenie zdravej výživy jednotlivca aspoň v minimálnej forme (dostatok mlieka, syrov, ovocia, zeleniny, primerané množstvo kvalitnejšieho mäsa). Pri súčasných cenách je náš odhad do 3 000 korún mesačne. Priemerná rómska rodina má však k dispozícii v priemere 1 000 Sk na osobu a na mesiac, a to vrátane zabezpečenia iných potrieb (obuvi a ošatenia). Hoci dotácie MPSVaR SR na stravu vo výške 24 korún na dieťa sú istou pomocou, situáciu úplne neriešia. Ako nás informovali pracovníci školských jedální v neformálnej ankete, príspevok ministerstva ovplyvnil počet stravníkov a v lokalitách s vyšším počtom rómskych detí došlo aj k niekoľkonásobnému nárastu tohto počtu. S tým sú však spojené dva základné problémy: druhotné náklady na zabezpečenie teplej stravy a samotné stravovacie návyky detí. Pokiaľ ide o druhotné náklady na stravu, tie znášajú zriaďovatelia škôl a prinášajú im nemalé problémy. Reálna suma jedného obeda v školskej jedálni nepredstavuje 25 Sk (t. j. väčšinou príspevok štátu 24 Sk a príspevok rodiča 1 Sk), ale sa pohybuje od 50 do 70 Sk (po zarátaní mzdových nákladov, energií a podobne). Rozdiel v stravnej jednotke v rozmedzí od 35 do 50 Sk na obed a dieťa tak hradia školy a ich zriaďovatelia. Druhým nemalým problémom detí sú ich stravovacie návyky. Ako nám potvrdili pracovníci jedální, na začiatku sa stretávali s tým, že veľká časť rómskych detí nemala hygienické návyky potrebné pri verejnom stravovaní. Oveľa väčším problémom sa ukázala neznalosť niektorých druhov jedál, ovocia a zeleniny. Deti neboli zvyknuté konzumovať polievky, odmietali varenú zeleninu...).

Chýba aj kvalitná pitná voda

Rómske deti na otázku: ktorá strava im chutí lepšie, či v školských jedálňach alebo doma, jednoznačne preferovali domácu stravu. Medzi najobľúbenejšími jedlami najčastejšie menovali rezne a inak upravované mäso. Na otázku, ktoré druhy ovocia im dávajú rodičia, uvádzali väčšinou: hrušky, jablká, čerešne (iné nepoznali), z cudzokrajných menovali kivi, pomaranče, ananás ale po konfrontácii sme zistili, že tieto druhy ovocia, ale ich nepoznajú. Rodičia aj deti, ktorých sme v anketách oslovili, však na otázky týkajúce sa stravovania odpovedali len neochotne alebo uvádzali nesprávne údaje. Jedným z dôvodov je aj to, že rómska komunita ich považuje za intímne informácie. Osobitným problémom z hľadiska vyšších zdravotných rizík je nevhodné životné prostredie a nedostatok pitnej vody. Mnohé z rómskych osád ležia v blízkosti smetísk, skládok odpadu, či v iných, zdraviu škodlivých lokalít. Až tretina rómskych lokalít nemá prístup k pitnej vode a často používajú na pitie vodu z kontaminovaných zdrojov. Chorobnosť rómskej komunity v segregovaných komunitách ovplyvňujú aj

katastrofálne podmienky bývania. Niektoré medicínske štúdie potvrdzujú, že práve Rómovia z týchto komunít trpia širokým spektrom chorôb.

Vysoký obsah tukov v strave (Kačala) sa podieľa na zvýšenom percente výskytu obezity, nárastu prípadov cukrovky, kardiovaskulárnych a onkologických ochorení. Obezitu podporuje aj vysoká spotreba sladkých nápojov, čo ukázali niektoré čiastkové výskumy na južnom Slovensku. Iný výskum (Bernasovský) zase potvrdil, že neprimeraná výživa sa odráža na pomalšom raste rómskych detí.

Lekári z lokalít, kde prevažuje rómske obyvateľstvo, zase evidujú zvýšený počet infekčných ochorení, predovšetkým žltačky, svrabu, vší. Periodicky sa v týchto lokalitách vyskytuje meningitída. Vyšší ako u majoritného obyvateľstva, je v rómskej populácii aj výskyt tuberkulózy a ochorení dýchacích ciest. Osobitným prípadom sú ochorenia, ktoré sa vyskytujú takmer výlučne v rómskej populácii. Je to napríklad tzv. kongenitálny glaukóm (KG), ktorý predstavuje závažnú vývojovú anomáliu očí vyvolávajúcu slepnutie na základe zvýšenia vnútroočného tlaku. Medzi najtypickejšie vrodené choroby rómskej komunity patria ďalej: fenylketonúria a kongenitálna hypotyreóza (metabolické poruchy spôsobujúce celoživotnú invaliditu), vrodená deformita lebky a niektoré prípady mentálnej retardácie (Bernasovský). Hovoriť o zdravotnom stave rómskej populácie v súčasnosti je nesmierne komplikované aj preto, že evidencia ochorení sa v našich podmienkach nerobí podľa etnickej príslušnosti a aj v dôsledku zákona o ochrane osobných údajov.

Kristína Magdolenová,
Rómska tlačová agentúra (RPA)

Zo života rómskych detí

Komunitné centrum v Čiernom Balogu organizuje výlety pre deti

Komunitné centrum v Čiernom Balogu v okrese Brezno organizuje pre deti zo sociálne znevýhodneného prostredia raz v mesiaci výlet.

Ako RPA informovala sociálna pracovníčka z komunitného centra Jana Gazdíková, „od júna 2006 majú deti naplánované výlety. Len nedávno sa vrátili z výletu z Bojníc. V júli ich čakali Pieniny a plavba po Dunajci a v auguste nasleduje zas rodeo na Muráni. Aj keď pre ne škola organizuje školské výlety, väčšinou sa ich nemôžu zúčastniť z jediného dôvodu – ich rodičia na to nemajú peniaze. Práve preto sme sa do toho pustili my," uviedla J. Gazdíková. Podľa slov projektovej manažérky komunitného centra Mariany Margitovej, môže komunitné centrum organizovať tieto výlety pre deti vďaka podpore Nadácie otvorenej spoločnosti, ktorá komunitnému centru schválila dotáciu vo výške 100-tisíc korún. „Dotácia mohla mať maximálnu výšku 150-tisíc, sme však vďační aj za to. Pri našej práci sa chceme zamerať hlavne na deti, čo sa nám aj darí. No s rodičmi sme to skúšali už niekoľkokrát tiež. Vždy však bezúspešne. Neveria nám, myslia si, že na Rómoch sa chceme len nabaliť. Uvedomujeme si, že dospelého človeka už len ťažko privedieme na správnu cestu. Snažíme sa deťom vyjsť v ústrety, vzdelávať ich, dať im čo najviac nových informácií a poznatkov a v neposlednom rade im ukázať nové miesta a dostať ich aspoň na chvíľu z prostredia, v ktorom sú každý deň. Na výletoch ich čakajú rôzne prednášky lekárov, učiteľov, sestier, ochranárov prírody či lekárnikov. Naučíme ich, ako sušiť liečivé rastliny, ako sa starať o svoje telo a nevyhneme sa ani sexuálnej výchove," uviedla M. Margitová. Informovala ďalej, že komunitné centrum sa v najbližšom čase chce zamerať najmä na osvetu a vzdelávanie. „Chceme sa venovať aj telesne postihnutým občanom, organizovať pre ich stretnutia a rôzne iné podujatia. Pôjde o takzvané tvorivé stretnutia. Niečo už máme aj za sebou. Začiatkom júna sme usporiadali stretnutie ľudí s onkologickými ochoreniami. Podali sme projekt na Konto Orange, kde môžeme získať 20-tisíc korún," povedala Margitová. Komunitné centrum je nezisková organizácia, ktorá vznikla v roku 2002 a jej zakladateľmi bol Obecný úrad v Čiernom Balogu a tunajšie občianske združenie Vydra.

Rómska tlačová agentúra (RPA)

V Modre „pasovali" nových rytierov

Nedávno sa v Modre uskutočnil unikátny osemdňový tábor pre novodobých rytierov; zúčastnilo sa na ňom 16 rómskych a 16 nerómskych detí, ktoré v krásnom prostredí Malých Karpát mali možnosť naučiť sa niečo viac o sebe, spoznať „tých druhých" a na jeho konci ich pasovali za rytierov.

„Žijeme v dobe, kedy sa objavuje mnoho osočovania a útokov na ľudí inej rasy. Tieto prejavy sú často výsledkom povrchnosti informácií, ktoré máme o »tých druhých«," hovorí Dávid Králik, jeden z koordinátorov projektu a dodáva: „Ak sa však naše deti dostanú do kontaktu s Rómami, africkými černochmi či juhoamerickými indiánmi počas futbalu či iných spoločenských aktivít, pochopia, že sú to takí istí ľudia ako my." Základnou myšlienkou celého projektu je prekonanie interpersonálnych bariér medzi ľuďmi rôznej pleti, šíriť pozitívne ľudské hodnoty, myšlienky čestnosti, tolerancie, spolupatričnosti medzi mládežou. Naučiť deti a mládež, ale aj dospelých pochopiť a rešpektovať kultúru, dejiny a zvláštnosti iných etník, krajín, kultúr. Pre deti je pripravené množstvo aktivít - výučba angličtiny hrou, tréning futbalu, jazda na koni, šerm, besedy o rasizme so známymi osobnosťami kultúrno-športového diania. Na záver tábora budú noví rytieri pasovaní za ochrancov všetkých nespravodlivo utláčaných. Na návštevu prišiel do tábora 5. júla aj americký veľvyslanec na Slovensku Rudolphe M. Vallee, ktorý sa zúčastnil na hodine výučby angličtiny a zahral si s deťmi futbal. Celý tábor sa uskutočnil vďaka podpore Veľvyslanectva USA v SR.

(Ľudia proti rasizmu)

Odevná a potravinová banka má úspech

Občianske združenie Maják v Zlatých Moravciach sa okrem dlhodobej sociálnej práce s väzňami venuje aj pomoci ľuďom v sociálnej núdzi inovatívnym spôsobom.

V sociálnom centre pôsobí odevná a potravinová banka a tiež chránené pracovisko pre čiastočne invalidných alebo inak hendikepovaných občanov. Táto aktivita sa sformovala zo zamerania občianskeho združenia, ktoré takto rozšírilo činnosť o služby pre ľudí s existenčnými problémami. Ako uviedla riaditeľka OZ Maják Martina Justová: „Nie sme špeciálne zameraní na prácu s rómskou komunitou, Rómovia však tvoria značnú časť našej klientely, pretože väčšina z nich žije v sociálnej biede. Podľa našich skúseností na východe Slovenska tvoria Rómovia 60 až 80 percent všetkých odsúdených vo výkone trestu. Ďalej na západ sa toto percento znižuje. Ťažko povedať, čo je toho príčinou," informovala Justová. Sociálne odkázaní ľudia v núdzi sa v centre evidujú, založia im tu kontaktné karty, na ktorých sú napísané konkrétne chýbajúce životné potreby jednotlivých osôb alebo rodín. Snahou centra je postupne tieto potreby v rámci možností zabezpečovať.

Odevná banka je priestor vyhradený pre zber odevov, otvorený pre každého, kto si chce nájsť vhodné potrebné oblečenie. Ľudia sem môžu doniesť veci, ktoré už nepotrebujú. Je to vlastne služba ostatným, na ktorej sa môže každý podľa vlastnej ochoty spolupodieľať. Okrem ľudí v núdzi, ktorí si v odevnej banke vyberajú potrebné oblečenie bezplatne, môže prísť ktokoľvek, kto má rád secondhandové odevy, vybrať si niečo a za symbolickú cenu zakúpiť a takto prispieť na dobrú vec.

Potravinová banka funguje na princípe svetovej potravinovej banky, to znamená, že nadbytočné zásoby trvalých potravín z potravinových veľkoskladov sa zhromažďujú v ústrednom sklade tejto potravinovej banky a odtiaľ sa distribučnými spoločnosťami rozvezú do občianskych združení a organizácií, ktoré rozdeľujú potraviny chudobným. OZ Maják má svoj systém, ktorým sa snaží nielen pomôcť, ale zároveň docieliť, aby ľudia odkázaní na túto pomoc neboli vedení k úplnej nesamostatnosti. Preto jednotlivým rodinám či osobám dávajú len niektoré druhy potravín, aby boli nútení zabezpečiť si ostatné potraviny sami. Takisto sa prísun potravín eviduje, aby sa tento systém nezneužíval.

Cieľom chráneného pracoviska je zamestnať ľudí, ktorých nikto iný nezamestná. Ide o invalidných alebo inak hendikepovaných občanov. Vytvorili sa pracovné dielne, v ktorých sa vyrábajú rôzne výrobky z prútia, šúpolia, drôtené či drevorezbárske výrobky. Každá dielňa má lektora, ktorý najskôr tieto remeselné činnosti vyučuje. Okrem toho sú k dispozícii aj sociálni pracovníci, ktorí týmto ľuďom pomáhajú v ich existenčnej neistote a pri zaradení sa do pracovného procesu. „Sociálne odkázaní si tieto dary môžu odpracovať pre potreby združenia. Je to jediná protihodnota, ktorú sú schopní dať a ktorá určitým spôsobom dvíha ich sebavedomie, pretože niektorí, aj keď nič nechcú, tak majú záujem pracovať," uviedla na záver Justová.

Rómska tlačová agentúra (RPA)

V Rimavskej Sobote vytvorili prvé pracovné miesta pre bývalých aktivantov

Informačné poradenské centrum Rómov (IPCR) v Rimavskej Sobote začalo od 1. júna tohto roka realizovať projekt podpory zamestnania formou vytvárania pracovných miest. Pre Rómsku tlačovú agentúru (RPA) to uviedla jeho štatutárna zástupkyňa Zita Gaszová. Finančnú dotáciu IPCR získalo od Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR vo výške viac ako 500 000 korún.

„Táto dotácia nám pokrýva iba náklady spojené s platmi a odvodmi zamestnancov. Prostredníctvom projektu sme zamestnali piatich ľudí, ktorí predtým pracovali v rámci aktivačnej činnosti, ale s tým rozdielom, že už budú pracovať za minimálnu mzdu. Cieľovou skupinou boli dlhodobo nezamestnaní Rómovia, ktorí boli na úrade práce evidovaní najmenej štyri roky. Náplňou ich práce je úprava verejných priestranstiev. Ukončenie projektu by malo byť k 31. júlu 2007," informovala Gaszová.

Podľa jej slov plánujú takto zamestnávať aj naďalej hlavne nízkokvalifikovanú pracovnú silu, ktorá nie je schopná presadiť sa na pracovnom trhu.

„Jediné, čo naozaj títo ľudia potrebujú, je dať im možnosť pracovať aspoň za minimálnu mzdu. To je maximálna motivácia pre túto skupinu ľudí," vyhlásila Gaszová.

IPCR v Rimavskej Sobote pracuje od roku 2004 ako jedna z pobočiek, ktoré vznikli vďaka finančnej podpore nadácie Open Society Foundation. Prioritou centra je poskytovať bezplatné poradenské služby, tvoriť projekty a zamestnávať ľudí. V súčasnosti ich IPCR zamestnáva osem. Do činnosti IPCR patrí aj každoročné usporiadanie detského tábora pre deti zo sociálne slabých rómskych rodín a z málo podnetného prostredia, poznávacie zájazdy do strednej umeleckej školy v Košiciach pre potenciálnych študentov a do divadla Romathan.

V Rimavskej Sobote žije 24 000 obyvateľov, z toho približne 6 000 je Rómov.

Mária Demeová (RPA)

Zo života rómskych žien

Zdravotnícky tréning „Pomôžme si“

Vo vzdelávacom centre Združenia Pre lepší život v Rankovciach sa v júli konali skúšky a slávnostné odovzdávanie osvedčení 13 rómskym ženám, ktoré úspešne absolvovali polročný zdravotnícky tréning.

Projekt s názvom **Pomôžme si**! podporila Nadácia Otvorenej Spoločnosti v rámci programu Vaš amenge. Jeho hlavnou myšlienkou bolo vzdelávanie a praktické trénovanie 13 rómskych žien z Rankoviec a Boliarova v oblasti zdravotnej výchovy, a to poskytovania prvej pomoci, starostlivosti o dieťa a prevencii ochorení. O lektorovanie sa postarali zdravotná sestra a detská lekárka. “V rómskych osadách často dochádza k situáciám, keď si ľudia nevedia rady, kedy volať lekársku pomoc, ako rozpoznať príznaky ochorení, ako pomôcť v prípade úrazu.

Počas tréningu, ktorý trval 6 mesiacov sme sa stretávali každý týždeň na 3 hodiny. Účastníčky kurzu v rámci projektu dostali vybavené lekárničky a pomôcky potrebné k prvej pomoci a riešeniu hygienických problémov,” uviedla pre Changenet predsedníčka združenia Pre lepší život Františka Ondrašiková.

Už počas tréningu sa podľa nej prejavila úspešnosť projektu, keď v mnohých prípadoch rómske ženy pomáhali svojmu okoliu.

K tomu boli počas celej tej doby vedené – radiť a pomáhať v zdravotnej oblasti priateľom, susedom, vlastne celej komunite. „Preberané témy natoľko zaujali, že absolventky kurzu prejavili záujem pokračovať vo vzdelávaní aj po ukončení projektu,” dodala Františka Ondrašiková.

www.changenet.sk

Mladé Rómky z Kuklova na Záhorí by radšej pracovali ako boli odkázané na humanitnú pomoc. Ale prácu, ako nám samé povedali, si hľadali márne.

Svoju prvú prácu a sociálne istoty našla táto neznáma rómska žena v útulku Šanca v Banskej Bystrici vďaka banskobystrickému Územnému spolku SČK, aj to len dočasne.

snímky zo života rómskych žien: mš

V Kendiciach vzniká stredisko osobnej hygieny a práčovne

Obecný úrad v obci Kendice, v okrese Prešov dostal dotáciu z Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny (MPSVaR) SR 458 983 korún na zriadenie strediska osobnej hygieny a práčovne, o ktorú požiadal ešte minulý rok. Jozef Hlavatý, starosta obce Kendice Rómskej tlačovej agentúre (RPA) prezradil:

„V súčasnosti čistíme a upratujeme terén, kde sa bude rekonštrukcia vykonávať. Predtým tieto priestory slúžili ako sklad a kotolňa. Zároveň svojpomocne vymeníme okná a zárubne. Ostatné profesionálne práce budú robiť odborníci. Výberové konanie na firmu, ktorá bude tieto práce zabezpečovať, sa bude konať v najbližších dňoch“.

Stredisko osobnej hygieny a práčovne zriadia v areáli materskej školy. Termín ukončenia rekonštrukcie a kolaudácie je november tohto roku. Podľa starostu sa termín bude musieť stihnúť, pretože v opačnom prípade obec musí MPSVaR SR dotáciu vrátiť. Projekt hygienického centra by mal slúžiť nielen samotným Rómom, ale aj ostatným obyvateľom obce a organizáciám, ktoré tam pôsobia. V obci Kendice žije 1 660 obyvateľov, z toho je približne 411 rómskeho pôvodu.

Jarmila Vaňová

Spolunažívanie

Skauti sa venujú aj doučovaniu rómskych detí

Skauting v obci Kecerovce v okrese Košice-okolie sa v rámci aktivačnej činnosti venuje vzdelávaniu rómskych detí.

Koordinátor pre výchovu detí rómskeho skautingu v Kecerovciach Marián Gábor, so skautskou prezývkou Bandy uviedol pre Rómsku tlačovú agentúru (RPA): „Obecný úrad nám bezplatne poskytol priestory na doučovanie rómskych žiakov v popoludňajších hodinách. Chodí sem približne 52 detí, ktorým sa každý deň venuje 20 asistentov za aktivačný príspevok. Máme aj dve upratovačky, taktiež na aktivácii," informoval Gábor.

Podľa „Bandyho" treba sa venovať deťom, pretože vzdelanostná úroveň rómskych detí v obci je na veľmi nízkej úrovni. Deti nemajú záujem ísť ďalej študovať, preto sa skauti rozhodli, že na nich budú aj takouto formou vplývať a doučovať ich to, čo dobre neovládajú. Skauting pôsobí v obci Kecerovce už tretí rok, venuje sa mu 50 skautov od 6 do 33 rokov.

Samospráva obce dobre spolupracuje so skautingom, pri niektorých podujatiach dokonca pomáha aj finančne. Skauti sa zas angažujú v brigádach a iných aktivitách, ktoré obec realizuje. Každoročne sa tiež zúčastňujú letných táborov v Ľubietovej, ktoré skauti pripravujú a tešia sa na ne.

Rómska tlačová agentúra (RPA)

Vďaka patrí komunitnému centru

Spolunažívanie rómskych a nerómskych detí v obci Švábovce v okrese Poprad sa výrazne zlepšilo najmä vďaka spoločným podujatiam, ktoré organizuje tunajšie komunitné centrum.

Ako informovala komunitná sociálna pracovníčka Monika Štraufová: „Spočiatku nerómske deti nechceli chodiť na akcie, na ktorých sa zúčastňovali rómske deti. Odmietli sa s nimi kamarátiť a aj hrať. Začali sme organizovať rôzne stretnutia, súťaže v kreslení, pingpongové turnaje, diskotéky a mnohé iné podujatia, ktorými sme ich doslova prilákali". Ako ďalej dodala, dnes si rómske a nerómske deti výborne rozumejú a našli si medzi sebou i najlepších kamarátov. „Pri svojej práci sa zameriavame hlavne na deti a mládež. Sami môžu rozhodnúť, čo by chceli robiť, vymýšľajú súťaže a s ich nápadmi ďalej pracujeme my. S dospelými je spolupráca ťažšia, ale nevzdali sme sa plánu zapojiť ich do našich aktivít".

Komunitné centrum zatiaľ nebolo úspešné pri získavaní financií prostredníctvom projektov. „V tomto roku sme sa pokúšali získať dotáciu z konta Orange vo výške 30-tisíc korún, no žiaľ, nepodarilo sa nám to a dotáciu nedostaneme. Svoju činnosť a ani aktivity, ktoré sme rozbehli, však nepozastavíme. Snažíme sa pomôcť si, ako sa dá. Ak napríklad organizujeme diskotéku, vyhlásime vstupné v symbolickej sume, napríklad 5 korún," uviedla ďalej Štraufová.

Veľkou oporou komunitného centra je aj starosta obce Ján Mlynár, ktorý podľa komunitnej pracovníčky prispieva na podujatia, ktoré centrum organizuje. „Komunitné centrum vykonáva pre deti z našej obce mnoho dobrého a mojou povinnosťou je im pomôcť. Spolupráca s nimi je naozaj skvelá, robia kus práce, ktorá často ostáva nedocenená. Naša budúcnosť je v deťoch a ja mám radosť, keď môžem povedať, že naše deti sú v mnohých oblastiach úspešné," uviedol starosta obce.

Komunitné centrum vo Švábovciach vzniklo vďaka občianskemu združeniu: Integrované občianske združenie pre deti a mládež a tiež vďaka samospráve obce.

Rómska tlačová agentúra (RPA)

Rómom v Hnúšti sprostredkovali charitatívnu výpomoc

Občianske združenie Klub rómskych aktivistov v SR (KRASR) sprostredkovalo pre rómsku komunitu v Hnúšti a jej okolí v okrese Rimavská Sobota a tiež pre vlastných členov združenia charitatívnu výpomoc.

Ako uviedla štatutárna zástupkyňa občianskeho združenia KRASR Marta Demeová, odevy, obuv, detské oblečenie, posteľnú bielizeň, hračky aj potraviny poskytla charitatívna organizácia ADRA z Banskej Bystrice. Výpomoc dorazila do priestorov združenia na Daxnerovej ulici 30. júla 2006 vo večerných hodinách.

„Keďže prepravu si musia subjekty, ktoré o charitatívnu výpomoc požiadali, zaplatiť sami, a naše OZ momentálne nerealizuje žiaden projekt, teda nedisponuje ani žiadnymi finančnými prostriedkami, mali sme s tým veľké problémy. Oslovili sme teda so žiadosťou o sponzorstvo primátora mesta Hnúšťa, ktorý nám veľmi ochotne pomohol. Prispel nám aj Úrad splnomocnenkyne vlády SR pre rómske komunity z Rimavskej Soboty a IPCR z Rimavskej Soboty. Celá preprava nás stála 6 000 korún. Táto charitatívna akcia bola pre nás nesmierne dôležitá, pretože už v minulosti nás žiadala nemocnica a vedenie mesta Hnúšťa, aby sme pomohli a dodali napríklad uteráky, oblečenie pre rómske deti aj pre dospelých, ktorí sú v takej sociálnej núdzi, že keď sú prijímaní na hospitalizáciu, nemajú ani pyžamá či župany alebo iné potreby. Okrem toho rozdelíme časť odevov a obuvi medzi základné školy, ktoré sídlia v Hnúšti, aby deti z rómskej komunity boli v prípade potreby zaoblečené. Častokrát prichádzajú na vyučovanie sporo odeté a neobuté. Na starosti to budú mať asistenti učiteľov, ktorí pôsobia na každej základnej škole. Zároveň sme týmto spôsobom rozdeľovania chceli predísť kupčeniu s odevami, čoho sme boli svedkami v minulosti," uviedla Demeová.

Rómska tlačová agentúra (RPA)

Z rómskej kultúry

Skupina Kokavakere lavutara v rómskych osadách

Mediálne známa rómska kapela Kokavakere lavutara z Kokavy nad Rimavicou okrem iných aktivít pripravuje v auguste tohto roku koncertnú šnúru v piatich veľkých rómskych osadách na Slovensku.

„Zatiaľ máme určené dve lokality, bude to Svinja a Jarovnice, o ďalších ešte pouvažujeme. Chceme svojou hudbou osloviť čo najväčší počet Rómov, ale aj Nerómovia sú vítaní", pre Rómsku tlačovú agentúru (RPA) uviedol líder kapely Vladimír Sendrei. Po odvysielaní prvej časti megashow Sendrejovci v komerčnej televízii, kde sú hlavnými účinkujúcimi členovia tejto kapely, Sendrei konštatoval, že ohlasy na túto reláciu sú vo väčšine pozitívne. „Je málo negatívnych reakcií, ale často sú to aj neúprimné ohlasy. „Navštívime Chminianske Jakubovany, ktoré sú verejnosti známe najmä tým, že tam Rómovia jedia psov. Nikto nemá záujem spoznať túto komunitu aj z iného pohľadu. Práve preto chceme ukázať verejnosti, že aj tam sa nachádza veľa talentovaných a schopných ľudí," vysvetľuje Sendrei.

Okrem iných koncertov sa Kokavakere lavutara tohto roku zúčastnia aj na hudobnom festivale vo Švédsku. Podľa Sendreia, Veľvyslanectvo USA na Slovensku a Ministerstvo kultúry SR uvoľnia financie na film o tejto hudobnej skupine. Film sa bude nakrúcať počas troch rokov. Režírovať by ho mal režisér Jaroslav Vojtek.

Rómska tlačová agentúra (RPA)

Program Divé maky

Čo sú "Divé maky"?

Je to program individuálneho darcovstva, kde sa z darcu stáva „adoptívny rodič" rómskeho dieťaťa. Jeho podstatou je finančná podpora detí na diaľku, kde darca daruje určitú sumu konkrétnemu dieťaťu na podporu jeho štúdia a rozvoja talentu. Ide o jednoduchú formu podpory, ktorá umožňuje transparentné nakladanie s peniazmi a ich efektívne využívanie. Program preferuje dlhodobú podporu minimálne na 1 rok.

Základné princípy programu: ľahká dostupnosť k informáciám o programe a profilom jednotlivých detí, profesionálny tútoring – profesionálni tútori majú odborný dohľad nad dieťaťom a zároveň písomne informujú darcov o pokroku „adoptovaného dieťaťa", priama podpora - sumu, ktorú darca vyčlení na podporu dostane dieťa v plnej výške podľa vopred určených pravidiel, transparentnosť - ľahko kontrolovateľný mechanizmus, ktorý umožňuje prehľad o poskytovaných peniazoch. Administratívne poplatky a služby zdarma. Administrátor bude tieto poplatky uhrádzať zo sponzorských darov a grantov

www.prodonum.sk

PRO DONUM,

spoločnosť pre rozvoj filantropie, nedávno predstavila výsledky pilotnej fázy programu zameraného na vyhľadávanie a podporu talentovaných rómskych detí a mládeže do 16 rokov pod názvom Divé maky.

Na talentovej skúške v Rimavskej Sobote .

„Rómskej komunite obvykle chýbajú ekonomické a sociálne podmienky na rozvoj talentu. Chceme preto talentovaným rómskym deťom poskytnúť šancu na to, aby rozvíjaním vlastných kvalít a schopností zmenili svoj nepriaznivý osud a mohli žiť plnohodnotný život," vysvetlila autorka projektu a programová riaditeľka PRO DONUM Vladislava Dolníková.

V nasledujúcom školskom roku program podporí 41 rómskych talentov, ktorých odporučila odborná komisia na základe výsledkov výberových kôl v Banskobystrickom, Prešovskom a Nitrianskom kraji. Nadaní rómski hudobníci, herci a recitátori, maliari, speváci, ako aj výnimoční žiaci zo sociálne znevýhodneného prostredia tak získajú počas minimálne jedného školského roka individuálnu finančnú podporu na rozvoj ich talentu.

Zdroje na financovanie pochádzajú od individuálnych darcov či ako sponzorské príspevky právnických osôb. Darcovia si budú môcť onedlho vybrať koho a v akej peňažnej výške chcú podporiť na základe uverejnených profilov detí na webovej stránke programu. Tento prvok adresnej podpory oslovil aj patrónku programu a prvú darkyňu, predsedníčku správnej rady Nadácie SLSP Reginu Ovesny-Straka. „Priamou podporou sa adoptívny rodič podieľa na rozvoji talentu dieťaťa, ako i na jeho vzdelávaní. Projekt ponúka zároveň aj šancu byť priamym svedkom úspechov dieťaťa," myslí si Ovesny-Straka. Finančný príspevok bude slúžiť napríklad na úhradu cestovného spojeného s návštevou krúžkov, na zaplatenie školného na umeleckých školách alebo na poplatky za výučbu u súkromných učiteľov pre výnimočné talenty. Finančné prostriedky budú viazané na účte v banke, odkiaľ ich na základe rozpočtu konkrétneho dieťaťa rozdelí administrátor programu na konkrétne aktivity. Darcovský príspevok putuje na podporu dieťaťa v plnej výške, PRO DONUM si ako administrátor projektu svoje administratívne náklady pokrýva zo sponzorských darov a grantov.

Ambíciou spoločnosti PRO DONUM je pokračovať v programe aj v ďalších rokoch a rozšíriť ho na celé územie Slovenska.

PRO DONUM
snímka: OZ Divé maky

Základné fakty o holokauste Rómov na Slovensku

Dejiny Rómov sú plné utrpenia. Jednou z najstrašnejších kapitol rómskych dejín, na ktoré nemožno zabudnúť, je obdobie 2. svetovej vojny a v ňom hrôzy holokaustu. Pamätný deň rómskeho holokaustu si svet pripomína vždy 2. augusta. Osudy tých, ktorí holokaust prežili, sú aj dnes veľkou výzvou nielen pre historikov, preto veríme, že mnohých bude zaujímať aj nasledujúci príspevok.

(redakcia)

Výraz holokaust nie je neznámy, ale iba málokto ho spája s rómskou populáciou. Množstvo zločinov, spáchaných na Rómoch, však dodnes nebolo objasnených. Perzekúcie, ktorým boli Rómovia počas druhej svetovej vojny vystavení, sa po oslobodení bagatelizovali. Mnohé zločiny neboli vyšetrené a vinníci zostali nepotrestaní. Aj v samotnej rómskej populácii prevládal názor, že na utrpenie a porobu treba rýchlo zabudnúť.

Rasistické teórie v prvej polovici minulého storočia pokladali Rómov (ostatne ako mnoho iných skupín) za menejcenných, parazitujúcich na ostatnom obyvateľstve. Táto filozofia vytvorila predpoklady na uplatňovanie tvrdých postupov smerujúcich k ponižovaniu, upieraniu práv, na útoky a fyzickú likvidáciu. Takzvané norimberské rasové zákony o ríšskom občianstve a ochrane nemeckej krvi a cti vydané v roku 1935 v Nemecku a na ne nadväzujúca vyhláška o klasifikácii „Cigánov“ jasne deklarovala prístup štátu. Rómom boli nielen odopreté občianske práva, boli zbavení ríšskeho občianstva, ale bolo tiež zakázané uzatvárať sobáše či mať pohlavný styk medzi Rómami a nemeckými „Árijcami“. V roku 1940 ríšsky vodca SS Heinrich Himmler nariadil prvé transporty Rómov do koncentračných táborov, kde boli využívaní pre potreby nemeckého zbrojného priemyslu a násilne sterilizovaní. Od roku 1942 sa deportácie zintenzívnili, a to predovšetkým do špeciálneho „cigánskeho koncentračného tábora v Osvienčime – Auschwitz II. – Birkenau. Všetci väzni boli označení - na odev im boli našité čierne trojuholníky a na predlaktie im bolo vytetované číslo a písmeno Z (z nemčiny Zigeuner, čiže Cigán). Táborom prešlo viac ako 22 tisíc európskych Rómov, vyše 19 tisíc z nich tu našlo svoju smrť. Odhaduje sa, že počas druhej svetovej vojny zahynulo asi tristotisíc európskych Rómov.

Diskriminácia Rómov na Slovensku v rokoch 1939 - 1945

K perzekúciám, teroru a fyzickej likvidácii dochádzalo aj na území Slovenska, aj keď k masovým transportom do koncentračných táborov z územia tzv. slovenského štátu nedošlo. Na základe Branného zákona z roku 1940 boli Rómovia spolu s Židmi, zbavení možnosti stať sa príslušníkmi brannej moci (vojenskými osobami). Aktívnu vojenskú službu potom vykonávali v špeciálne zriadenom VI. prápore Pracovného zboru Ministerstva národnej obrany, kde vykonávali pozemné a pomocné stavebné práce. Ako „nespoľahlivým“ im nesmeli byť zverené zbrane.

V apríli 1941 vydalo Ministerstvo vnútra vyhlášku „o úprave niektorých pomerov Cigánov“. Výrazne ovplyvnila život celej rómskej populácie, početne menšej skupine olašských Rómov odobrali kone a vozy a zakázali kočovať. Usadlí Rómovia boli povinní odstrániť svoje obydlia z blízkosti štátnych alebo miestnych ciest a umiestniť ich oddelene od obce, často vo vzdialenosti niekoľkých kilometrov, ba i v lese. Rómom bolo zakázané cestovať verejnými dopravnými prostriedkami, nesmeli vstupovať na verejné miesta (do kín, do parkov), do miest a obcí smeli vstupovať len vo vymedzené dni a hodiny, nesmeli vlastniť psov. Opakovane boli vystavení ponižujúcim telesným prehliadkam a ich osady nočným raziám, na ktorých sa aktívne podieľali hlavne príslušníci polovojenskej organizácie - Hlinkovej gardy.

Pracovné útvary na Slovensku

Jedným z opatrení obmedzujúcich osobnú slobodu Rómov bolo aj zakladanie táborov perzekučného charakteru - tzv. pracovných útvarov. V pracovných útvaroch boli internovaní iba práceschopní muži, ktorí boli využívaní na najťažšie manuálne práce pri stavbách priehrad, ciest a železničných tratí. Útvary vznikali na celom území vtedajšieho štátu, prvé v roku 1941 v Očovej, Moste na Os-

trove a horárni Trnava, ktoré boli po niekoľkých mesiacoch existencie rozpustené. Na východnom Slovensku vznikol komplex pracovných útvarov v Hanušovciach nad Topľou, Bystrom, pod vrchom Petič a Nižnom Hrabovci. Rómovia na východnom Slovensku budovali železničnú trať Prešov - Strážske. Pod hospodársku správu v Hanušovciach nad Topľou patril aj pracovný útvar v Jarabej, kde zaradenci budovali štátnu cestu Čertovica - Mýto pod Ďumbierom. Najväčším pracovným útvarom, ktorý bol v prevádzke v rokoch 1942 – 44, bol tábor v Dubnici nad Váhom. Tamojší zaradenci pracovali na stavbe vodného diela. V neďalekej Ilave zriadili dočasný pracovný útvar v roku 1943. Na strednom Slovensku bol zriadený pracovný útvar v Revúcej. Posledným väčším pracovným útvarom bolo Ústie nad Oravou, kde sa rómski zaradenci podieľali na prácach na najvýznamnejšej stavbe slovenského štátu - Oravskej priehrade.

Zaisťovací tábor v Dubnici nad Váhom

V novembri 1944 na mieste pracovného útvaru v Dubnici nad Váhom vznikol zaisťovací tábor, ktorý možno bez zveličovania označiť za tábor koncentračný. Boli v ňom internované celé rómske rodiny z územia vtedajšej Slovenskej republiky. Podmienky boli mimoriadne tvrdé, vysoký počet zaistených a takmer žiadna hygiena, nedostupnosť liekov a vysoká podvýživa, boli predpokladom na vznik a šírenie chorôb. Zomierali predovšetkým deti a starí ľudia. Vo februári 1945 vypukla v tábore epidémia škvrnitého týfusu. Nemci, ktorí v tom čase prebrali kontrolu nad chodom tábora, riešili situáciu radikálne. Dňa 23. februára 1945, pod zámienkou prepravy do nemocnice, naložili chorých na nákladné auto a odviezli do areálu miestnej zbrojovky, kde ich brutálne povraždili. V masovom hrobe bolo pochovaných 26 mŕtvych - 19 mužov, jeden pätnásťročný chlapec a 6 žien, jedna z nich v siedmom mesiaci tehotenstva. Tábor bol pred blížiacim sa frontom rozpustený.

Represálie na sklonku vojny

Po potlačení Slovenského národného povstania represálie voči domácemu obyvateľstvu, vrátane Rómov, zintenzívnili. Od septembra 1944 až do oslobodenia na jar v roku 1945, bolo odvlečených, väznených, umučených, ale aj na mieste zavraždených niekoľko sto Rómov. Na represáliách sa, okrem už spomenutej Hlinkovej gardy, podieľali špeciálne oddiely nemeckej brannej a represívnej moci. Dôvodom pre agresiu bolo aktívne pôsobenie Rómov medzi partizánmi, stačilo však aj podozrenie zo spolupráce.

Rómovia boli popravovaní na mieste: tak tomu bolo v Čiernom Balogu, vo Svätom Kríži nad Hronom, v Motyčkách - osade Štubňa. V mnohých prípadoch boli násilne deportovaní a zavraždení na masových popraviskách v Kremničke, Nemeckej, Kováčovej a na židovskom cintoríne vo Zvolene. Najviac rómskych obetí bolo z obce Ilija pri Banskej Štiavnici, Čierneho Balogu, Tisovca, Lutily a Krupiny. Rómske obete možno rátať na stovky a výpočet nie je konečný. Záujem o túto tému v posledných rokoch prináša čoraz viac poznania aj do zložitej doby na sklonku druhej svetovej vojny.

Situácia na okupovaných územiach

Obdobná situácia bola v rokoch 1939 -1945 aj v južných a východných oblastiach Slovenska, ktoré boli v tom čase súčasťou horthyovského Maďarska. Ba dokonca, v týchto oblastiach sa udiali priame deportácie Rómov. Situácia sa vyostrila po politických zmenách v roku 1944. Rómovia boli koncentrovaní do pracovných táborov a neskôr sa pristúpilo k deportáciám do koncentračných táborov. Odhaduje sa, že z územia vtedajšieho Maďarska, vrátane slovenských území zabratých Viedenskou arbitrážou, bolo deportovaných asi 25 000 - 30 000 rómskych mužov a žien. Z okupovaných území východného Slovenska boli Rómovia sústreďovaní do Košíc a odtiaľ deportovaní do Komárna. Z južných území boli internovaní priamo v Komárne vo vojenskej pevnosti. Z Komárna potom boli vypravované vlaky do koncentračného tábora Dachau a odtiaľ do iných koncentračných táborov.

Útrapy druhej svetovej vojny na našom území pripomínajú mnohé pamätné tabule, obelisky a pietne siene. V obciach Ilija, Tisovec a Dúbravy boli postavené pamätníky na počesť padlých v druhej svetovej vojne a informácia, že išlo o rómske obete, na nich nie je uvedená. V roku 1995 miestna samospráva odhalila pamätník pripomínajúci zavraždené rómske obete v Čiernom Balogu. Ostatné miesta poroby Rómov, lokality, kde boli umiestnené pracovné útvary a zaisťovací tábor v Dubnici nad Váhom, mestá, odkiaľ boli vypravované transporty do koncentračných táborov, miesta, kde došlo k zavraždeniu Rómov a masové popraviská zostávali doposiaľ pre verejnosť neznáme.

Zuzana Kumanová,
Rómska tlačová agentúra (RPA)
snímky: archív

Dôležité adresy a kontakty

Splnomocnenkyňa vlády SR pre rómske komunity,
PhDr. Klára Orgovánová

Sídlo úradu:

Úrad splnomocnenkyne vlády Slovenskej republiky pre rómske komunity
Cukrová 14
811 08 Bratislava
Slovenská republika

Poštová adresa:
Splnomocnenkyňa vlády Slovenskej republiky pre rómske komunity
Úrad vlády Slovenskej republiky
Námestie slobody 1
813 70 Bratislava 1
Slovenská republika

Číslo telefónu: sekretariát 02/ 57 295 833, 57 295 832
Fax: 02/ 57 295 816

Rómska tlačová agentúra
Slovenskej jednoty 44
040 01 Košice
Číslo telefónu: 055 / 632 13 72
Internetová adresa: www.rpa.sk
E-mail: rpa@rpa.sk, redakcia@rpa.sk
Riaditeľ: Ivan Hriczko
Výkonná riaditeľka: Kristína Magdolenová

Európske centrum pre práva Rómov
(European Roma Rights Center)
European Roma Rights Center
H-1386 Budapest 62, PO Box 906/93
alebo**:** H-1072 Budapest, Nyár u. 12, Hungary
Číslo telefónu: +36 1 4132200
Fax: +36 1 4132201
Internetová adresa: /www.errc.org/, e.mail: office@errc.org

Univerzita Konštantína filozofa, Nitra
Fakulta sociálnej práce, sociálnych vied a zdravotníctva, Katedra rómskej kultúry a **Katedra sociálnej práce**
Kraskova 1
949 74 Nitra
Číslo telefónu: 037/7728081
Internetová adresa:
www.sfv.ukf.sk/socialna_praca/web/index.html

Divadlo ROMATHAN
(ROMA - Romovia, THAN - miesto).
Miesto pre Rómov. Vzniklo v máji 1992.
Adresa:
Štefánikova 4
040 01 Košice
Číslo telefónu: 055/ 622 49 80, 055/622 06 19
E-mail: divadloromathan@stonline.sk
Internetová adresa: www.cassovia.sk/romathan

Romano nevo ľil
nezávislé kultúrno-spoločenské noviny Rómov na Slovensku
Internetová adresa: www.rnl.sk

Nová rómska generácia
Občianske združenie (NRG)
Bagarova 4, 841 01 Bratislava
E-mail: nrgsk@yahoo.com

Nadácia Milana Šimečku
Panenská 4
811 03 Bratislava
Číslo telefónu: 02/54431593
Číslo telefónu a fax: 02/54433552
Internetová adresa: www.nadaciamilanasimecku.sk
E-mail: nms@nadaciams.sk

PRO DONUM - spoločnosť pre rozvoj filantropie
Štefánikova 12
811 01 Bratislava
Slovenská republika
Číslo telefónu: + 421 2 5244 4074
E-mail: prodonum@prodonum.sk
Internetová adresa: http://www.prodonum.sk

Združenie JEKHETANE - SPOLU
Višňová 8
080 01 Prešov
IČO: 31956131
Číslo telefónu a fax: 051/77 334 39
Číslo telefónu: 051 / 77 522 74 a 051 / 77 25 283
Fax: 051 / 77 334 39
Štatutárny zástupca: Daniela Hivešová - Šilanová

Poďakovanie na záver:
Ďakujeme Úradu splnomocnenkyne vlády SR pre rómske komunity za aktuálne informačné pramene, Rómskej tlačovej agentúre (RPA) za dôležité informácie, z ktorých sme čerpali pri zostavovaní prílohy Humanity Plus: Rómovia včera, dnes a zajtra, ako aj jednotlivým autorom, ktorých príspevky sme v prílohe zverejnili.

HUMANITA Plus

HUMANITA Plus – špecializovaná príloha pre zdravotne postihnutých. Vychádza ako súčasť časopisu dobrovoľníckeho sektora Slovenskej republiky HUMANITA. Vydáva Slovenská humanitná rada s podporou grantu MPSVaR SR. Registrácia pod č. MK SR 710/92, ISSN 1336-2208. Rozširuje vlastnou distribúciou. Objednávky prijíma redakcia. Nevyžiadané rukopisy a fotografie nevraciame. Uverejnené príspevky nehonorujeme. Šéfredaktorka PhDr. Margita Škrabálková, redaktorka PhDr. Viera Antošková. Adresa redakcie: Páričkova 18, 821 08 Bratislava 2, telefón: 02-5020 0520, fax: 02-5020 0522, e-mail: tlacove.shr@changenet.sk, web: www.shr.sk. Grafická úprava: Agentúra Zachar, s. r. o., Bratislava, tlač: RAX, s. r. o., Bratislava. © SHR